

Kriminal "bijelog

I danas je vidljivo staro promišljanje - državno vlasništvo (ranije društveno) nije ničije vlasništvo, odnosno kada se to ukrade, zapravo nije ukradeno nikome jer nema konkretne fizičke osobe koja je tom krađom oštećena

**[Željko Cvrtić,
mr. krim.]**

U zadnjih nekoliko mjeseci svjedoci smo pojačanog kriminalističkog istraživanja istraživanih tijela u javnim poduzećima, odnosno u trgovačkim društvima u većinskom državnom vlasništvu. Uhićuju se pojedinci, čak i cijele uprave pojedinih poduzeća, kao i pojedinci iz drugih privatnih tvrtki koje su bile u poslovnim odnosima s tim državnim poduzećima. Istražna tijela (Državno odvjetništvo i policija) obrazlažu da postoji opravdana sumnja na korupciju između menadžmenta državnih i privatnih tvrtki. Prevedeno, to bi značilo da su pojedinci iz privatnih tvrtki, u cilju da od državnih tvrtki dobiju dobro plaćene, često i preplaćene poslove, dali mito odgovornoj osobi koja je time počinila kaznena djela zlorabe položaja i primanje mita. Kad bi tim redoslijedom išlo izvršenje kaznenih djela i kad bi samo to bilo u pitanju, onda bi to, jasno, bila samo korupcija.

Namjerno propuštanje

Nju je na takav način i najjednostavnije prokazati (ne i dokazati), no postoje logični problemi i pitanja. Kako to da se u gotovo svim državnim poduzećima javlja isti problem korupcije? Zar su doista svi ljudi u svim tim tvrtkama nepošteni i skloni korupciji? Kako to da su pojedini privatnici pronašli svaki svoju državnu tvrtku koju će korumpirati? Kako to da nijedno javno poduzeće nije uspostavilo adekvatne kontrolne mehanizme? Mogu li doista svi ti propusti biti samo slučajni, neorganizirani? Korupcija je tek metoda djelovanja orga-

niziranog kriminala bez koje se organizirani kriminal na nekom području ne bi mogao ustoličiti ni dalje razvijati, pa je jednostavnije i zvuči društveno bezopasnije reći da je to korupcija nego ono o čemu je zapravo riječ - organizirani kriminal. Više pokazatelja govori u prilog toj tvrdnji. Kad netko osmisli sustav u kojem je moguće bez ikakve kontrole sklapati poslove u kojima se tvrtka oštećuje za milijunske iznose, druga tvrtka dobiva te poslove bez stvarno provedenih javnih natječaja, uglavnom izravnim pogodbama, i to po višestruko većim cijenama od realnih, trasirajući zatim ta sredstva na druge račune - dakle, uključeno je više fizičkih i pravnih osoba, pod zaštitom ili uz nedjelovanje mjerodavnih državnih tijela, onda je

Da su u javnim poduzećima bile uspostavljene prave procedure i nadzorna tijela poput revizije i kontrolnih ureda, mogućnost kriminalnih radnji bio bi tada sveden na minimum

to školski primjer organiziranog kriminala „bijelog ovratnika“, odnosno kriminala koji se izdigao daleko iznad podzemlja i učvrstio u istražnim, sudskim, a napose u izvršnim i zakonodavnim tijelima. Pod osmišljavanjem sustava može se podrazumijevati i namjerno propuštanje uspostave sustava koji bi kontrolirao rad u državnim tvrtkama, kao što su kontrolni uredi, unutarnji revizori i drugi elementi korporativne sigurnosti. Naravno, jasno je da su samo iz kriminalnih razloga točno određene tvrtke dobivale i sklapale poslove s državnim tvrtkama. Trasiranje novca s računa privatnih tvrtki na razne strane račune u različite namjene radi se u svrhu zametanja

traga tom novcu, odnosno pranja novca i njegova pretakanja u privatne džepove ili za financiranje raznih projekata (kupnja zemljišta, ulaganje u velike projekte javne ili privatne izgradnje te eventualne kupnje njezinim novcem, same te državne tvrtke iz koje je novac i izvučen). Dakle, državni novac izvučen iz državnih tvrtki obično se vraća kroz ulaganja, ali sad kao privatni novac drugih tvrtki ili privatnih osoba. Time je krug zatvoren. Svi sudionici tog kruga krađe, pranja i novog ulaganja te nelegalnog korištenja državnog novca zapravo su članovi zločinačke organizacije - sofisticiranog, visoko pozicioniranog organiziranog kriminala.

Premet ovog članka ipak treba biti pokušaj da se odgovori na pitanje: zašto je uopće bilo moguće izvršiti takvo isisavanje novca i to iz državnih tvrtki koje bi morale biti pojačano pod nadzorom države? Tu nije riječ o slučajnim, prigodnim lopovima, nego o ciljanoj organiziranoj krađi. Ključni je krivac državna vlast koja je propustila organizirati i uspostaviti poslovnu sigurnost u državnim tvrtkama, tj. uspostaviti takve nadzorne mehanizme koji bi onemogućili bilo kakve nelegalne radnje. Zatim je u uprave društva postavila provjerene i stručne kadrove koji su, umjesto da skrbe za imovinu tvrtki, iz njih izvlačili novac. Vlast isto tako s legalnim nadzornim državnim tijelima nije ili je krajnje nestručno nadzirala poslovanje tih tvrtki. Netko je upravo iz vlasti omogućio točno određenim privatnim tvrtkama da posluju s tim državnim tvrtkama, ali ne samo da im je omogućeno nekonkurentno dobivanje poslova, nego i višestruko preplaćivanje dobivenih poslova.

Gdje je završio izvučeni novac treba utvrditi istraga, što i nije predmet ovog teksta. Kako se to može dogoditi u državi s

ovratnika"

legalnim tijelima koja bi to trebala spriječiti? Dakle, prvenstveno su zakazale tajne službe i policija, a onda i unutarnja nadzorna tijela pojedinih tvrtki. Idemo redom. Tajne službe izgleda uopće nema u svom fokusu nadzora što se događa s državnim dobrom, tko su osobe koje o tom dobru odlučuju i s njim raspolazu. Svaka ozbiljna država koja želi štititi svoje nacionalno bogatstvo i strateške vrijednosti o njima vodi računa putem svojih legalnih institucija. Uostalom, za to bi ta tijela i trebala biti ustrojena. Policija je javna služba, no da bi mogla štititi državne nacionalne interese, pa i običnu javnu sigurnost, treba uspostaviti sustav kontrole i dobre informiranosti.

Nije sve u kamerama i čuvarima

Unutarnja nadzorna tijela u mnogim državnim tvrtkama ne postoje, a tamo gdje i postoje daleko su od one razine djelotvornosti dostatne da spriječi nelegalne radnje kakvih smo svjedoci kroz posljednje istrage. Poslovna se sigurnost u tim tvrtkama uglavnom svodi na postavljanje kamera i čuvara, tj. na formiranje

Zaključak: Upravitelji državne imovine morali bi o brizi i čuvanju imovine učiti od privatnih vlasnika

Javna su poduzeća zaštićena puno manje od privatnih tvrtki čiji vlasnici očito više od države ulažu u sigurnost i paze na svoju imovinu. Svaki vlasnik koji raspolaže osobnom imovinom uspostavio bi kontrolne mehanizme koji bi uspješno spriječili otuđenje te imovine. Očito si samo upravitelji državne imovine mogu dopustiti luksuz neuspostave nadzornih mehanizama i to stoga što ne raspolažu svojom imovinom, odnosno gledaju kako tu državnu (ničiju) imovinu pretvoriti u vlastitu. Vlada je lani, na sjednici 26. studenoga, donijela Zaključak kojim se donosi Antikorupcijski program za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu za razdoblje od 2010. do 2012. Jasno da je takav program zakašnjela reakcija upravitelja državne imovine, ali ga svakako treba pozdraviti jer će barem spriječiti daljnje krađe državne imovine, pod uvjetom da se sve navedene mjere koje se traže od javnih trgovačkih društava - i provedu. No, provedba programa naići će na niz problema. Prije svega trgovačka društva ne raspolažu profilom ljudi koji razumiju provođenje naloženih mjera niti kako uspostaviti mehanizme kontrole. Neka društva, da su htjela uspostaviti kontrolne mehanizme, to su mogla ranije i bez Vladina naloga. Ministarstva koja bi trebala nadzirati provođenje zatraženih mjera (svako u tvrtki u čijem je nadzornom odboru), također sva nemaju stručne kadrove, pa bi stoga bilo bolje zadužiti ili neko stručno tijelo pri Vladi ili jedno kompetentno Ministarstvo.

Dakle, treba prevenirati, a ne reagirati kad je šteta već nastupila. Depolitizacija nadzornih odbora nije rješenje kojim bi se spriječile buduće nelegalnosti u javnim poduzećima. Vlasnik mora nadgledati svoju imovinu. Puno je kvalitetnije rješenje depolitizacija uprava i njihov izbor putem javnih natječaja temeljenih na kvalitetnim kriterijima. Da bi vlasnik imao kvalitetan nadzor nad svojom imovinom, mora uspostaviti čvrstu kontrolu nad radom uprave pa i putem nadzornih tijela javnih poduzeća. Dakle, moramo uspostaviti takve nadzorne mehanizme koji se neće moći olako obilaziti, a sve u cilju minimiziranja bilo kakvih događaja sa štetnim posljedicama za vrijednosti trgovačkih društava. To znači potpunu uspostavu neovisne poslovne sigurnosti.

tehničke i fizičke sigurnosti, što je tek manji dio cjelovite uspostave nadzornih i kontrolnih točaka, odnosno uspostave potpune poslovne sigurnosti.

Drugi segment koji uglavnom nije bio uspostavljen, pokazao se puno važnijim jer u tim slučajevima, ali i inače u suvremenom poslovnom svijetu, prava opasnost ne dolazi izvan tvrtke nego iznutra. Svi su zakazali, nitko ništa nije znao, a odgovarat će (moguće) samo oni koji su pristali biti postavljeni na čelo javnih tvrtki, kako bi se putem njih mogle provesti nečije ilegalne zamisli.

Naravno da su uglavnom sami krivi jer su bili namamljeni uživanjem u blagodatima koje nose direktorske pozicije i za to nisu trebali biti posebno uspješni, stručni, birani javnim natječajem, imati dobre poslovne rezultate... Trebali su samo omogućiti da pokraj njih ilegalno prolaze mnogo veća sredstva od onih u kojima su oni uživali putem svojih funkcija. ■

U poslovnom se svijetu dobro zna da najveće prijetnje tvrtkama ne stižu izvana nego iznutra